

## ÅNG

ÅNGA, f. andtäppa. *Bröst-ånga*, f. Ög.  
 ÅNGA (ipf. *ängde*), v. a. o. n. 1) tränga, trycka. »Tröja änger mej. Grannen änger in mej». Nk., ög., sm.; 2) hafva andtäppa. »Dä änger i bröstet.» Ög. Isl. *engja*, göra träng.

ÅNGE, m. ånga. Götal. Isl. *angi*, m.

ÅNG-SVIKKÄ, f. tapp i en drickstunna för luftens insläppande vid tappning, då det ej vill rinna. Sdm.

ÅNGER, s. *ång*.

ÅNGER, m. trång fjord, vik. Ordet förekommer ej sällan i ortnamn, t. ex. *Hüggdånger*, *Ullånger*, i Ångermanland, *Harmånger* (fsv. *Harmanger*), *Lönånger* i Helsingland, *Hammarånger*, *Endånger*, *Njutånger* i Gestrikland, *Silånånger* (fordom *Sillånger*) i Medelpad, *Löfånger* (fsv. *Lefanger*) i Vesterbotten. Jemväl brukas ordet i början af sammansättningar, t. ex. *Ångsäter* i Helsingland samt i *Ångermanland* (fsv. *Ångermanland*) och i fsv. *Ångerman*, m. pl. Ångermanlendingar, som egentligen betyda *vik-karlar skär-karlar*. Fn. *ångr*, m. trång fjord; n. *ang*, id. An m. Ordet *anger* förekommer ofta i norska ortnamn. M. Arnesen (Etymologisk undersøgelse om norske stedsnavne. Fredrikshald 1865) anför (sid. 54—62) många sådana, men angifver en annan förklaringsgrund till ordet *angr*, nämligen att det motsvarar fht. *angar*, fält, slätt, och är befryndadt med fht. *wang*, m. fält, som förekommer i många ortnamn (Graff 1, 894). I nedersaxiskan är ordet *anger* i allmänt bruk och utmärker äng, betesmark (Kosogarten, 1, 431). Det synes antagligt att åtminstone i vissa sammansättningar det norska *anger* står i st. f. *vanger*, vång, fält, och att *v* härvid blifvit utstött. Jfr *vång* 1. I så fall hörer hit *Aspang* (fn. *Aspangar*, enl. P. A. Munch, Beskrivelse over kongeriget Norge i Middelalderen, sid. 201).

ÅNKA SEJ, s. *ank*.

ÅNN, f. and. Vg. m. fl. S. *and* 3.

ÅNNE, m. ande, andedrägt. Götal. Fsv. *andi*, m.

STAKK-ÅNNAD, s. *stakkoter*.

ÅNNA, v. n. 1 andas. Sk., vg. D. *ände*.

ÅNNA-TRÖDEN el. *ånna-förtröden*, adj. andtruten. Sk. Jfr *andfädd*.

ÅNN-VAGN, -s-krok, -s-skak, s. *vagn*.

ÅNÅM, pron. pers. honom. Deraf är en genitiv bildad *ånåms*, hans. Dl. Jfr *å* 5.

ÅNÄS, s. *vonäs*.

ÅPT el. *äft*, m. hälft. Dl. Jfr *äv* 1.

ÅR 1, n. 1) (såsom i riksspr.) år (annus). *Ar*, n. »He var likol hvatt, att vi skull fa oare i ar», det var likväl svårt att vi skulle få missväxt i år. Vb. (Nysätra); 2) skörd, god årsväxt; deraf *års-von*, *år-våg*, *års*, m. fl. *Te åre*, adv. nästa år. Sk.; *åt årä*, id. Vb. Fsv. *ar*, n. år; *at are*, nästa år. Gl. Ordspr. 510. Med. Bib. 1,63; fn. *år*, 'n. a) år; b) årsväxt; fht. *jâr*, år; nht. *jahr*; gr. *ἔτος*, m; zend. *jâre*, n. id.

ARS-UNGE, född samma år som ett annat barn eller unge. S. G.

FÖR-ÅR, q. v.

GRÖN-ÅR, n. år med svag, omogen eller af köld och frost skadad säd. Jtl.

MISS-ÅR, s. *miss*.

## ÅR

## 841

TVÅ-ÅRING, s. *anvintring*.

U-ÅRING, f. 1) missväxt. Kl., sm., hl.; deraf a) *o-ärings-fögel*, m. härfogel: Upupa E-pops; anses förebåda dyr tid, hvaraf namnet. Hl.; b) *u-ärings-gräs* (el. *u-ärens-gräs*), n. Lolium arvense, With. Sk.; 2) varelse (meniska eller kreatur), som är liten och vantrifves. »Dä ä en uaring te kalv». Ög., sm., kl., öl. Fsv. *uaran*, *oaran*, missväxt; fn. *oaran*.

VAT-ÅRING, m. öfvermage; skällsord. G.

ÅR' (ipf.-a), v. n. Årligen byta om i viss ordning. Man »årar» t. ex. ett fiskvatten, då den ene grannen har det i år, den andre nästa år, en tredje eller fjerde derefter, så den förste åter o. s. v. Fl. (Ö:s skärg.).

ÅR-BÄR, adj. som bär (föder) tidigt om hösten eller vintern före jul; om ko. *Brå-bär*, adj. id. Motsatsen är *sen-bär*, adj. som ej kalftar förrän på våren eller vid midsommar. Vb.

ÅR-EVER, s. *äva* 2.

ÅRIG, adj. årlig. »Sin åriga lön», sin årslön. S. Sk.

ÅRING (pl.-ar), m. 1) årsbarn, födt samma år. Vg.; 2) ett djur, som är födt under årets lopp. *Ett-åring*, *två-åring*. Sk., hl. D. d. *åring*.

Å-ROM, adv. hvartannat år; det ena eller andra året. Vb., nb.

ÅRS-GÅNG, m. 1) väderlekens och skördens beskaffenhet under ett år; årets större eller mindre fruktbarhet. Sm. *År-gång*, m. id. »Dä beror på årgången.» Ög. *God årgång*, som gifver god gröda. *Svag år-gång*, som gifver liten eller skadad gröda, missväxt. Vb.; 2) hvad som under året varit gängse. Vb.; 3) ett gammalt hedniskt folkbruk, som i Småland, Blekinge och Halland är känt, att *gå årgång* och *gå midsommars-gång*. Fem nätter om året ha af forno varit bestämda att gå årgång på, näml. *Thomas-mässa-natt*, *julanatt*, *Staffansmässa-natt*, *nyårs-natt* och *trettonde-dags-natt*. De, som gå denna årgång, fasta merendels den dagen och uppenbara det för ingen menniska; ingen säga de till när de gå ut, och ingen eld måtte de se förut; ingen helsa de på ute, som dem möter, och om någon helsar, svara de intet; inte få flera följas åt än två, och intet ord få de tala sedan de gått ur stugan, eller se sig tillbaka. Inte få de le, om aldrig så mycket roligt och sällsamt kommer dem före, ej heller förskräckas, utan gå så allvarsamt, stilla och tiga. De gå kring tre kyrkor och få då se många sällsamma saker, som skola tima det tillstundande året. Jfr *Hyltén-Cavallius*, *Värend* 1,391—396.

ÅRS-MOT, n. årstag eller samma dag som i det förra året. Dl. (Mora), hs., ul. Fsv. *ars-mot*, n. a) årsskifte, ett års förlopp. S. F. S. 5,42; b) årsmot, årlig själamesa på en affiden persons dödsdag. Cod. A. 13, f. 157.

ÅRS-MÅN, m. årsväxt. »I fille-seks år ha vi haft go(d) års-mån». S. Sk.

ÅRS-VON, f. utsigt till skörd. »God, klen årsvon». Hs. (Db., Bj.). Jfr *vdn*.

ÅR-VÅG, m. årsväxt. Vb., vl., dls., vg., ul.

ÅR-VÄNNES, adv. ombyte årsvi. Ög. (Ydre h.).

ÅR-VÄNTA, f. advent. Vg. (Kind), dls. *År-vänt*, n. id. Sm. (Östbo). Det latinska nam-